گفتوگۆی رۆژنامەی *رۆژنامە* لەگەڵ بورهان أ. یاسین، بە دوو بەش لە رۆژانی ١/٥ و ١/٦ی ٢٠٠٩ بڵاوبۆتەوە.

رۆژنامە: لەم دواییەدا چەند پرۆژەیەك پێشكەش كران بۆ چاكسازی لە هەرێمی كوردستان وەك پرۆژەكانی (كاك نەوشیروان، مام جەلال، ٤ حزبەكە). راستە ئەم نەریتە هەنگاوێكی باشە كە لە هەرێم دەربكەوێت، بەڵام تا چەند دەتوانرێت سودیان هەبێت و گۆرانكاری بكەن؟

ب. یاسین: بەر لە هەر شتێك باسكردن لە چاكسازی و گۆڕانكاری لە ئەزموونی باشووری كوردستاندا شتێكی تازە نیە وە دەتوانین بڵێین باسكردن لە شێوەی خەملاندنی دەسەڵاتی سیاسی لە باشووری كوردستان و خواستی بەردەوام بۆ چاكسازی لەم دەسەڵاتەدا هەر لە رۆژی سەرهەڵدان و دەستپێكردنی ئەم ئەزموونە (لە ١٩٩١ – ١٩٩٢) لەسەر پێ بووە. لە راستیدا دەكرێ، هەر لە سەرەتای دەستپێكردنی ئەزموونی باشووری كوردستانەوە، باس لە دەهان هەوڵی دڵسۆزانەی نووسەران و رەوشەنبیرانی كورد بۆ چاكسازی و بەرهەمهێنانی دەسەڵاتێكی تەندروست بكرێت. لە راستیدا بەشێك لەو بیروبۆچوونانەی كە ئەو كاتە بڵاوكراونەتەوە، وە دەسەڵاتدارانی باشووری كوردستان زۆر بە چاكی لێیان ئاگادار بوون، ئێستاش بەهای فكری و سیاسی خۆیان لە دەست نەداوە.

كەواتە بەر لە هەموو شتێك، وە بە جختكردنیشەوە، چاكسازی و گۆڕانكاری پێویستی بە هەنگاو و بەرجەستەكردنی بیر و بۆچوونی چاكسازین، نەك تەنها بە بەردەوامی قسەكردن دەربارەی چاكسازی، بەبێ ئەوەی هیچ هەنگاوێك بهاوێژرێت. بەهەر حاڵ

ئـــەوەی تێبینـــی دەکـــرێ ئەوەیـــە کـــە ئـــەو هـــەموو هەوڵانـــە وەکـــوو چـــەند دورگەیـــەك لـــە یـــەکتر دابـــڕاون وە لـــەوەش خـــەراپتر زۆر جـــار کـــە لایـــەنێك یـــا کەســـایەتیەك یـــا چـــەند لایـــەنێکی سیاســـی بـــاس لـــە چلاکســـازی دەکـــەن ئـــەوها باســـەکە دەکـــەن وەکـــوو ئـــەوەی نـــە کـــەس وە نـــە لایـــەنی تـــر باســـی لـــەو چاکسازیانە کردبـــێ. ئـــەم حاڵەتـــەش هێمـــا و دەربـــڕە بـــۆ شـــتێکی زور ترســـناك ئـــەویش ئەوەیـــە کـــە لـــە پانتـــایی کوردەواریـــدا بـــە گشـــتی وە لـــە زهنیـــەتی زۆربـــەی حزبـــە سیاســـەکانی کوردســـتان دیـــاردەو کولتـــوری یەکترخوێندنـــەوە نـــەك هـــەر لاوازە بـــەڵکو زۆر جـــار وا هەســـتدەکرێت کـــە لـــە پشـــتی هەوڵـــەکان نـــەك هـــەر نەخوێندنـــەوەی یـــەکتر بـــەڵکو بگـــرە ئینکـــارکردنی یـــەکتر و بـــە هەنـــد هەڵنـــەگرتنی هـــەوڵی ئـــەویتر (کـــەس یـــا لایـــەن) بەدیـــدەکرێت. ئـــاخر ئـــەوەتا رەوتـــی رەگ لەبـــەر ئـــەوەی داوای چاکســـازی و گۆڕانکـــاری لـــە حـــزب و دەســـەڵات دەکـــات، هەڵســـوڕێنەرانی رەگ ســـزای حزبـــی دەدرێـــن لـــە بـــڕی دەستخۆشـــیلێکردنیان. لـــە لایـــەکی تـــرەوە، مـــام جـــەلال خـــۆی لـــە ســـەری لوتکـــەی ئـــەو حـــزب و دەســـەڵاتە دەبێنبێتـــەوە کـــە ســـزا بـــۆ (رەگ)ی چاکســـازخواز دەردەکـــات کەچـــی ئـــەوەتا خـــۆی هـــاتوە بـــەبێ خوێندنـــەوە (حســـێبپۆکردن)ی رەگ و چاکســـازخوازانی تـــر پڕۆژەیـــەکی تـــری چاکســـازی دەخاتـــە ڕوو. نموونەیـــەکی تـــر (لـــەو شـــێوە هەڵوێســـتە) گرنگینەدانـــە بـــە پـــڕۆژەی چاکســـازی چـــوار حزبەکـــە کـــە دەمێکـــی زۆرە پێشـــکەش بـــە دەســـەڵاتی سیاســـی و دوو حزبـــە ســـەرەکیەکە کـــراوە، کەچـــی لـــەو هـــەموو ماوەیـــەدا ئـــەو پڕۆژەیە بەبێ وەڵام ماوەتەوە.

ئـــەم پڕۆژانـــە لەبـــەر ئـــەوەی لـــە لایـــەن و کەســـی جیاجیـــا دەرچـــوون نـــاکرێ جیـــاوازی لـــە نێوانیانـــدا نـــەبینین. بـــەڵام لەگـــەڵ بیـــنین و خوێندنـــەوەی جیاوازیـــەکانیش لـــە نێـــوان ئـــەم پڕۆژانـــەدا، ئـــەو شـــتانەی کـــە هاوبەشـــەن زێـــترن، وەکـــو دەستنیشـــانکردنی گرفـــت و کێماسیەکان وە چمکەکانی چاکسازی و خاڵەکانی لێوەدەرچوونی گۆڕانکاری.

لـــە ڕوشـــنایی ئـــەوەی ســـەرەوە ئەگـــەر هێـــز و لایەنـــەکان (ئەوانـــەی لـــە نـــاو دەســـەڵات و ئەوانـــەی لـــە دەرەوەی دەســـەڵات) ئەگـــەر بخـــوازن هەوڵـــەکانی چاکســـازی و گۆڕانکـــاری ســـەرکەوتوو بـــن ئـــەوا پێویســـتیەکی حەیاتیـــە کـــە هـــەموو ئـــەو کـــەس و لایەنـــە

چاكسازیخوازانە جارێ بەر لە هەر شتێك یەكتر و هەوڵەكانی یەكتر بخوێننەوە. نەك هەر ئەوە بەڵكو تێكهەڵكێشكردنی هەوڵە بەرجەستە و جدیەكان لە ناو یەك خوێندنەوە و چوارچێوەدا مەسەلەیەكی گرنگە. ئەم هەڵوێست و نزیكبوونەوەیە هەندێ گرنگی تایبەتی لەخۆدەگرێ: ١) خوێندنەوەی یەكتر نەریت و هەلچوەستەیەكە كە لە ناو كولتوری دیموكراتی جێگەی دەبێتەوە و بەرجەستە دەبێت؛ ٢) هەنگاوێكی ئەوها دەتوانێ، جگە لە گرنگیە سیاسیەكەی، خۆی لە خۆیدا هەنگاوێكی گرنگی خودی سەرخستنی هەنگاوە عەمەلیەكانی چاكسازی بێت.

رۆژنامە: پرۆژەكەی كاك نەوشیروان بۆ رای گشتی بوو، پرۆژەكەی مام جەلال لە مەكتەبی سیاسی ی.ن.ك كاری لەسەر دەكرێت ئەوەی ٤ حزبەكە بۆ رای گشتی بوو پێشكەش بە حكەومەتیشكرا بەلاَم وەلاَمیان نەدراوەتەوە، ئایا ئەمە شێوازێكی دروستی پێشكەشكردنی پرۆژەی چاكسازی كردنە بۆ گۆرانی سیستمی بەرێوەبردن لە هەرێم، لە كاتێكدا ئەو هەموو گللەیی و كوموكوریە لە سیستمەكە هەیە.

ب. یاسین: **هەڵبەتە پرۆژەكەی مام جەلال، لەگەڵ تێبینیش لە سەر ناوەرۆك و ئەگەری جێبەجێنەبوونی تا پێچەوانەكەی، گرنگیەكی تایبەتی وەردەگرێ، لەبەر هۆیەكی زۆر سادە ئەویش ئەوەیە كە لە هەموو كات و زەمانێكدا ئەنجامدانی چاكسازی فەراهەمنابێت ئەگەر توانا و دەسەڵاتێكی زۆر بە هێزی لە پشت نەبێت. ئەو وەكو سكرتێری گشتی یەكێتی نیشتمانی و كلیل بەدەستێك لە پانتایی سیاسی باشووری كوردستان، دەرفەتێكی سەركەوتنی لەبەر دەستدا هەیە. لە لایەكی ترەوە نابێ زێدەرۆیی بكەین لە هەڵسەنگاندنی دەسەڵات و تواناكانی تاڵەبانی لەسەر مەیدانی باشووری كوردستان. ئەو دەسەڵاتە دواجار زۆر سنورداره لەسەر ئاستی تەواوی ئەو پانتاییە. چوونكە بۆ كەس شاردراوە نیە كە ئەمرۆ پارتی دیموكراتی كوردستان و سەرۆكەكەی (مەسعود بارزانی) نەك هەر نیوەی دەسەڵاتی سیاسی لە باشوور پێكدەهێنن بەڵكو هەندێك زیاتریش لە نیوەی دەسەڵات. لە راستیدا پارادۆكس**

(موفارەقــە) ئەوەیــە کــە خــودی ئــەو تەرتیباتــە سیاســیە کــە یــەکێتی و پــارتی لەســەری پێکهــاتوون (ئــەو تەرتیباتــەی کــە زیــاتر ســوڕانەوە و موئامەرەیــە لــە دیمۆکراســیەکی راســتەقینە) رێگــرە لــە بــەردەم هــەر چاکسازیەکی تەندروست و ســەرکەوتوو کــە بتــوانێ لایەنــە هــەرە گرنگــەکانی حــوکمڕانی سیاســی لــە باشــووری کوردســتان بگرێتــەوە. ئــەو تەرتیباتــەی (یــا راســتر بڵــێین ئــەو هاوپەیمانیــە سیاســیە نامۆقەدەســەی) کــە یــەکێتی و پــارتی لەســەری پێکهــاتون لــە باشــترین حاڵەتــدا سیســتەمێکی "*حزبــوکراتی*" هێناوەتــە بەرهــەم کــە ئەمــەش ترســناکترین شــێوازی گەنــدەڵی سیاســیە و گــەورەترین کۆســپ و رێگرە لەبەردەم بەدیمۆکراسیکردنێکی راستەقینەی روانگەی سیاسی لە کوردستان.

هاوپەیمانێتی پارتی و یەکێتی ترسناکترین گەندەڵی سیاسیە

لــە ئــەزمونی وڵاتــان و میلــەتانی تــردا لــە چاکســازی سیاســیدا شــێوازی جیاجیــا گیراوەتــە بــەر. چاکســازی دەکــرێ بــە تــەنیا حزبێــك، دامەزراوەیــەك وەیــا کــەرتێك لــە کەرتــەکانی کۆمــەڵگا یــا دەســەڵاتی سیاســی بگرێتــەوە. بــەڵام ئــەزموونی باشــووری کوردســتان لــە زۆر ئــەزموونی تــری وڵاتــانی جیهــان جیایــە؛ لــە راســتیدا بــە مانایــەك لــە ماناکــان ئــەزموونی باشــووری کوردســتان دەتــوانێ تــاکیش بێــت. تــەنها ئــەزمونێك کــە لــە رۆژهــەڵاتی ناوەڕاســتدا کــە زۆر لــە هــی باشــووری کوردســتان دەچــێت ئــەزموونی دەســەڵاتی نیشــتمانی فەلســتینیە، واتــە مەبەســت ئــەزموونی دەســەڵاتی سیاســی فەلســتینیەکانە لــە دوای رێکــەووتنی ئۆســلۆ. لــەو دوو ئەزموونــەدا چــوار پرۆســەی گــرنگ، و بــە تونــدی و بــە ئاڵۆزیــەکی زۆرەوە، تێکــەڵاو بەیــەکتر بوونــە: ١) پرۆســەی ئافرانــدنی کۆمەڵگەیــەکی سیاســی لەســەر بنــەمای پەرلــەمانتاریزم و نــەریت و میکانیزمــە دیمۆکراســیەکان و ریزگــرتن لــە مــافی مــرۆڤ. . . هتــد. بــە مانایــەکی تــر وە زۆر بــە کــورتی بەرجەســتەکردنی سیســتەمی دیمۆکراســی؛ ٢) داهێنــان و و بەرجەســتەکردنی کۆمــەڵگای بەدامــەزراوکراو، واتــە خەمڵانــدنی دەوڵــەت لــە بنــەما هــەرە ســەرەکەکانیەوە تــا دەگاتــە میکانیزمــە هــەرە ئاڵۆزەکــانی کۆمــەڵگای بــەدامزراوکراو؛ ٣) لــە هــەردوو حاڵــەتی کــورد و فەلســتینیەکاندا نــەك هێشــتان ئــازادی تــەواو بــە دەســت نــەهاتوە بــەڵکو لــە هــەردوو حاڵەتــدا، بــە هەنــدێك

جیاوازیـەوە، کێشـەی خـاکی داگیرکـرا و کۆمـەڵێك کێشـەی سـتراتیژی هێشـتان، لـە باشـترین حاڵەتـدا، چـاوەڕوانی چارەسـەری دەکـەن، لەوانـە بـۆ نموونـە کێشـەی دەستنیشـانکردنی سـنوور؛ ٤) کێشـە و ململانـێ و گرژیـەکانی نـاو مـاڵی سیاسـی—نیشـتمانی لـە هـەردوو حاڵـەتی کـوردی و فەلسـتینیدا، بـە کـەمێ جیـاوازی مەقتەعییـەوە، بـە رەنگدانـەوە لەسـەر شـێوەی مامەڵـەکردن لەگـەڵ حاڵـەتی دەسـەڵاتی سیاسـی وە بـە گشـتی هەڵوەسـتە لـە هەرسێ خاڵی یەکەم و دووەم و سێهەمدا تێبینیدەکرێت.

لـە ئـەو چـوار خـاڵ (یـا راسـتر بڵـێین چـوار رەهەنـدەی روانگـە و پێشوەچـوونی سیاسـی)یـەی سـەرەوە لـە لایەکـەوە ئـاڵۆزی پانتـایی سیاسـی وە لەوێشـدا کێشـە و گرفتـەکانمان بـۆ دەردەخـەن وە لـە لایـەکی تریشـەوە پانتـایی و ئـاڵۆزی سیاسـەتەکانی چاکسـازیمان پێدەناسـێن. ئـەوەی کـە زۆر گرنگـە ئەوەیـە کـە کێشـەکان لـە لایـەك وە چارەسـەرەکان لـە لایـەکی تـرەوە بـە شـێوەیەکی ئۆرگـانیکی تێکـەڵاو بـە یـەکتر دەبـن. بـەم مانایـە هـەر هـەوڵێکی چاکسـازی و گۆڕانکـاری کـە دەخوازدێـت سەرتانسـەری بێـت وە وەڵامـدەرەوەی پرسـە مێـژوویی و سیاسـیە هەنووکەییـەکان وە دواڕۆژێکـی باشـتر بێـت بـۆ نەتـەوە دبـێ چوارچـێوەیەکی هـەرە فراوانـی نیشـتمانی هـەبێت وە لـە هـەمان کاتـدا چارەسـەر بێـت بـۆ کێشـە پەیوەندیـدارەکان. واتـە دەبـێ چوارچـێوەی هـەر چـوار رەهەندەکەی سەرەوە لەبەرچاو بگیرێن.

ڕۆژنامە: لە وڵاتانی دەرەوە پرۆژەی لەو شێوەیە چۆن کاری لەسەر دەکرێت؟

ب. یاسین: لـە راسـتیدا جیـاوازی گـەورە هەیـە لـە نێـوان وڵاتـانی بـە سیسـتەم نادیمۆکراسـی لـە لایـەك وە وڵاتـانی بـە سیسـتەم دیمۆکراسـی لـە لایـەکی تـرەوە. لـە حاڵـەتی یەکەمـدا پـرۆژەی چاکسـازی و گۆڕانکـاری هـی هەڵبـژاردە (نخبـە)یـە یـا راسـتر بڵـێین هـی تاکـە سـەرکردەیە (واتـە ئـەوەی پێیدەبێـژن چاکسـازی لـە سـەرەوەڕا). ئەمانـەش نمونـەیان لـە رۆژهـەڵاتی ناوەڕاسـتدا زۆرن؛ وەك ئـەتاتورك، رەزا شـا و جـەمال عەبدولناسـر. . .هتـد.

بـەڵام لـە حاڵـەتی دووەمـدا لـە سیسـتەمی دیمۆكراسـیدا پڕۆسـەكە تـەواو جیـاوازە. ئـەوەی گرنگـە ئەوەیـە كـە هەرچـەندە میكانیزمـەكان زۆرن لـە حاڵـەتی سیسـتەمی دیمۆكراسـیدا، بـەڵام هـەرگیز شـتێكی سـەرەكی لـە حاڵـەتی گۆڕانكـاری لـە سیسـتەمە دیمۆكراسـیەكان ئەوەیـە كـە رای گشـتی بـە چـالاكی، بـەبێ ئـەوەی مـەجبوور كرابێـت، چـالاكانە بەشـداری لـە پڕۆسـەی گۆڕانكاریـدا دەكـات. هەڵبەتـە مـەرجێكی گرنگـی ئـەو بەشـداریەش ئەوەیـە كـە میدیایـەكی تـەواو ئـازاد و بـەبێ مـەرج بەشـداریكردنە لـە ژیـانی سیاسـی و گۆڕانكاریەكانـدا، هـەر لـە بەرهـەومهێنانی چوارچـێوە فكریەكـەی گۆڕانكـاری، تـا پـرۆژە، تـا پلانـدانان بـۆ گـۆڕان وە تـا دەگاتـە خـودی گۆڕانكـاری لـە ئاسـتی هـەرە بەرجەسـتەبوون و عەمەلیـدا. لـە راسـتیدا زۆرجـار بـۆ چاكسـازی لـە بوارێكـدا مەسـەلەی دەستنیشـانكردنی كێشـەكان وە گەڵاڵـەكردنی چوارچـێوەی چاكسـازی وەكـو ئـەرك بـە لیژنەیـەكی پسـپۆڕی بێلایـەن دەسـپێردرێت وە دواتـر ئـەو راپۆرتـەی كـە ئـەو كۆمیتـە پسـپۆریە ئامادەیـدەكات دەكەوێتـە بـە بـاس و لێكۆلینـەوەی رای گشـتی و هـەمان راپـۆرت رێگـە خـۆی دەگرێـت لـە پڕۆسـەیەكی سیاسـی– پەرلەمانیـدا. بـەڵام لـە هـەموو حاڵەتێكـدا گرنگـە كـە حزبـی (یـا حزبـەكانی) دەسـەڵاتدار وە ئۆپۆزیسـیۆن بـە شـێوەیەكی ئۆرگـانیكی تێكـەڵاوی ئـەو پڕۆسەیە بن.

زۆرجار بۆ چاكسازی لە بوارێكدا مەسەلەی دەستنیشانكردنی كێشەكان وە گەڵاڵەكردنی چوارچێوەی چاكسازی وەكو ئەرك بە لیژنەیەكی پسپۆڕی بێلایەن دەسپێردرێت

رۆژنامـە: بـەرای جـەنابتان ئـەم پرۆژانـە بـەم شـێوەیەی كـە خراونەتـە روو بـۆ بانگەشـەكردنە یـان بەراستی هەوڵە بۆ گۆڕانكاری؟

ب. یاسـین: **وەڵامدانـەوەی ئـەم پرسـیارە كـارێكی ئەسـتەمە. لـە لایـەكی تـرەوە، لـە راسـتیدا بـەراوردكردنی ئـەو دەقانـەی (وەكـو دەق) بـاس لـە چاكسـازیدەكەن كـارێكی زەحمـەت نیـە،**

هەڵبەتــە جختدەکەمــەوە تــەنها وەکــوو دەق، بــەبێ لەحســێبگرتنی ئــەو لایــەن یــا کەســەی دەقەکــەی پێشکێشــکردە. بــەڵام ئــەوەی کــە زۆر زەحمــەت و ئــاڵۆزە ئەوەیــە کــە تــۆ تیشــکێکی سۆســیۆلۆژیانە بخەیتــە ســەر ئــەم و دەق و هەوڵانــەی چاکســازی کــە تــا ئێســتا کــراون هــەر لــە ســەرهەڵدانی ئــەزمونی باشــووری کوردســتان لــە ١٩٩١-١٩٩٢ تــا ئێســتا، واتــە هەڵســــەنگاندنێکی هەمەلایەنــــەی ئــــەو کــــەس و لایەنانــــە بکــــەیت کــــە پرۆژەکــــان پێشکێشــدەکەن.. بــە هــەر حــاڵ چــاکترە ئــەوە لێکۆڵینــەوە و باســی تێزێکــی ماســتەر یــا دکتورا بێت. . .

قسەو دەقی چاکسازی زۆرن بــەڵام ئــەوەی کــە نیــە یــا بــوونی زۆر لاوازە ئەوەیــە کــە ئێمــە کەســی چاکســازی خــاوەن دەســەڵاتمان کەمــە؛ چــاکخوازەکان یــا بێدەســەڵاتن یــا کــەم دەســەڵاتن، خــاوەن دەســەڵاتیش زۆر پێویســتی بــە چاکســازی نیــە. لــەوەش گــرنگتر ئەوەیــە مــن گومــان دەکــەم کــە ئــەو عەقڵیەتــەی سەرچــاوەی ئــەو دەســەڵاتە گەندەڵــەی کوردســتان بێــت، هــەر هــەمان عەقڵیــەت سەرچاوەی چاکســازی بێــت. ئــاخر هــەر ئــەو بۆچــوون (یــا گومانەیــە) وایکــردوە کــە خــەڵکی کوردســتان خــاوەن رادەیــەکی متمانــەی هــەرە نزمــە بەرامبــەر بــە دەســەڵاتدارانی کوردســتان. هــەر ئێــرەش دەرفەتــە ئــەوە بڵــێم کــە ئــەو نــەبوونی متمانەیــە ئــەمڕۆ بۆتــە کێشــەیەکی زۆر جــدی نــەوەك هــەر لــە بابــەتی چاکســازیدا بــەڵکو بــۆ تــەواوی پەیوەندیــەکانی تــاکی کــورد نــەك هــەر بــە دەســەڵاتی سیاســیەوە بــەڵکو بــە تــەواوی وابەســتەبوون و خۆگرێــدانی بــە مــەفهوومی نەتــەوە و نەتــەوەبوون و ئــەو دەســەڵاتەی کــە دواجــار پێویســتە وەك بەرجەســتەبوونی خــەونێکی ئــەو تاکــەو بــاو بــاپیرانی بێــت؛ لــە راســتیدا بەرجەســتەبوونی نەتــەوە بێــت لــە مانــا و مەغزا هەرە سیاسەکانیدا.

رۆژنامــە: دەکرێــت رۆڵــی پەرلــەمان چــی بێــت لــەم کاتــەدا؟ ئەگــەر بیــەوێت یــەکێك لــەو پرۆژانــە بکاتــە یاســا ئایــا دەتوانێــت، لــەم بارودۆخــەدا یــەکێکیان دەستنیشــان بکــات، پێــت وانیــە گــەر بیــەوێت ئــەوە بکات ئەوا دەبێت هەرسێ کیان بکاتە یاسا چونکە لایەنەکەی دی عاجز ئەبێ.

ب. یاسین: جارێ بەر لە هەر شتێك من خۆشبینینیم بەوەی کە ئەو پەرلەمانەی کە هەیە بتوانێت پرۆژەیەکی هەرە فراوان، کە هەموو ئاست و ئەرکە سیاسیە گرنگەکان بگرێتەوە، ئەنجامبدات. نەك هەر خەڵك بە گشتی بەڵکو بەرپرسە کوردەکانیش، بە تایبەتی ئەوانی لە بەغدا دەستبەکارن، ئەوە باش دەزان کە لەگەڵ بوونی زۆر کۆسپ و گرژی و گرفتیش ئەوجا پەرلەمانەکەی بەغدا لە پەربەمانەکەی هەولێر "پەرلەمانترە"، لەگەڵ ئەوەشی کە پەرلەمانی کوردستان (هەر نەبێ بە ناو) ئەوە ١٧ ساڵە هەیە بەڵام تەمەنی پەرلەمانی بەغدا بە زۆر کێشەشە و گرفتەوە تەمەنی چەند ساڵێکی "کورتە". پەرلەمانی کوردستان ئیفلیجە و دەربڕی ئەو سترەکتورە حزبۆکراتیەیە کە پارتی و یەکێتی بەرهەمیانهێناوە و رۆڵی سیاسیشی لە هی زۆرێك لە پەرلەمانەکانی وڵاتانی ئەفریقیاش کەمترە.

پەرلەمانی کوردستان ئیفلیجە و دەربڕی سترەکتوری حزبۆکراتیە

بەشەکەی تر لە پرسیارەکەت ئەگەرە (فەرەزیەیە)، ئایا پەرلەمان پرۆژەیەك لەوانەی کە دراون هەڵدەبژێرێ، ئەوە ئەسلەن ئەگەر هیچ یەکێکیان هەڵبژێرێ، یا چی دەکات. بە پێی ئەو بنەمایانەی کە دەسەڵاتی سیاسیان لە باشووری کوردستان لەسەر بناکراوە، هەر پرۆژەیەك بەبێ قەبوولکردنی پارتی و سەرۆکەکەی زۆر ئەستەمە، بەڵکو ئەسلەن مموکنیش نیە، تێپەڕ ببێت.

بە هەر حاڵ ئەوەی جێگەی سەرسوڕمان و بگرە نیگەرانیشە ئەوەیە کە لە لایەنی یەکێتیەوە ماوەیەکی زۆرە نەك هەر باس و خواس دەکرێ لەسەر چاکسازی بەڵکو پێشوەچوونەکانی پەیوەست بەو رەوتەی نەوشیروان مستەفا گرتیە بەر و سەرهەڵدانی رەگ و زۆر شتی تر ئاماژە و هێمای ئەوە بوونە کە باس و خواسەکان بۆ چاکسازی تا ئێستا هەر لە ئاراستەی یەکێتیەوە هاتوون بەڵام لە ئاراستەی پارتیەوە کەم تا زۆر باس لە پرۆژەی چاکسازی دەسەڵات نەکراوە. ئەم حاڵەتە نەك هەر بەرەورووی چاودێرانی سیاسی دەبێتەوە بەڵکو، بۆ نموونە، بە جدی بەرەورووی خودی پرۆژەکەی

مام جەلال و هەر هەوڵێکی یەکیێتی بۆ چاکسازی دەبێتەوە. دواجار تۆ چاکسازی لە پانتاییەکی سیاسیدا دەکەیت کە پارتی تیایدا نەك هەر بەشداریکی کارای سیاسیە، بەڵکو بگرە بە زووربەی پێوەر باڵادەستیشە. . .

بە هەر حاڵ گەر پەرلەمان دەستیش بەرێت بۆ مەسەلەی چاکسازی سیاسی سەرانسەری ئەوا زۆر گرنگە خاڵی دەستپێکردنی پێزانین بێت بە هەموو ئەو هەوڵانەی کە تا ئێستا دراون بە ئاراستەی چاکسازی. ئەمە کارێکی دیموکراسیانەیە و هێمایەکە کە هەموو هەوڵەکان ،دەخوێندرێنەوە و حسابیشیان بۆ دەکرێت. بەم شێوەیە هەموولایەنێك دەبن بە خاوەن پرۆژەکە و هەموشیان لە بەرپرسیێتی سەرکەوتنیەوە دەگلێن و بەو مانایەش چاکسازی سیاسی تەواوی پانتایی سیاسی دەگرێتە خۆ؛ بەم شێوەیەش تەواوی چاکسازی لە پانتایی سیاسی نەتەوەدا، نەك هەر هی تاقمێك یا حزبێك، دەگرێتەوە.